

פיתוח כישורי חיים (SEL) דרך הגישה ההדדית בין ילדים ובעלי-חיים

תוכנית לימודים – השתלמות במרכז פסג"ה רמת גן, אביב 2023

איך נעורר בילדים אמפתיה כלפי בני-אדם ובעלי-חיים? איך נלמד אותם לנתח מצב מנקודות מבט שונות? השתלמות זו מתמקדת בערכים החינוכיים והטיפוליים שאפשר לממש במפגשים המתקיימים בין ילדים ובין בעלי-חיים, מתוך התבוננות רחבה על צורכי ילדים וחיות כאחד. מטרת ההשתלמות היא לחבר בין ערכים של ראיית האחר, פיתוח חמלה ואמפתיה ובין העבודה עם בעלי-חיים בכלל ובמרחבי חי הקיימים במוסדות החינוך בפרט.

מהי גישה הדדית?

גישה הדדית היא גישה פסיכו-חינוכית, ולפיה קשרי אדם-חיה נחשבים כיחסים לכל דבר. מטרת העבודה בגישה זו היא להנחיל תפיסה ערכית של יחסי הדדיות בין אנשים לחיות – בניגוד לגישה הנפוצה המעודדת שליטה בחיות ושימוש בהן בידי בני-אדם. העבודה בגישה הדדית מבוססת על ההנחה שילדים מפנימים מערכות יחסים שהם חווים כמודלים ליחסים שינהלו בעתיד. התפקיד של איש/ת החינוך או הטיפול הוא לתווך במפגש בין אדם לחיה ולהוביל את המפגש כמודל שיסייע לילדים לראות את האחר – כלומר להכיר בערכיו ובצרכיו, ולגלות ערנות למצבו הממשי של האחר ולמסרים שהוא מביע.

איך נפתח בילדים אמפתיה – כלפי בני-אדם ובעלי-חיים?

בהשתלמות נקבל כלים ליישום למידה חברתית-רגשית (SEL) דרך הכרה באחר המוחלש – אדם או חיה. נתבונן על בעלי-חיים כעל סובייקטים חושבים ומרגישים, בעלי שם פרטי וסיפור חיים. נכיר את סיפוריהם האופייניים של בעלי-חיים בשבי: סיפורים של פגיעה, הזנחה ונטישה, וגם עדות לכוח שלא לוותר, להתמודד עם קשיים ולהשתקם פיזית ונפשית. סיפורים שילדים רבים יכולים להזדהות עימם, להרגיש שהם לא לבד ולהכיר ביכולת שלהם לעזור לאחרים.

מטרות

1. להנחיל תפיסה ערכית של יחסי הדדיות בין אנשים לחיות, בניגוד לגישה הנפוצה המעודדת שליטה בחיות ושימוש בהן בידי בני-אדם.
2. להבין את הזיקה שבין יצירת יחסים עם בעלי-חיים ובין יצירת יחסים עם בני-אדם, ובפרט להכיר בכך שאופי הקשר שהתפתח עם חיות יבוא לידי ביטוי בכל קשר בעתיד, לרבות קשרים עם בני-אדם.
3. לפתח חשיבה ביקורתית ויכולת לשאול שאלות על האופן בו אנו רואים בעלי-חיים ויוצרים עימם קשר.

מרכיבים יישומיים לחינוך והוראה

1. בוגריות והשתלמות יקבלו כלים ליישום הגישה ההדדית במסגרות חינוך.
2. בוגריות והשתלמות יבחינו בקונפליקטים העולים מתוך החזקת בעלי-חיים בשביה וילמדו איך אפשר לעשות שימוש בתכנים אלו בעבודה חינוכית.
3. בוגריות והשתלמות יוכלו לספק מענה מקצועי בהפניה לטיפולים רגשיים בנוכחות בעלי-חיים.

קהל היעד

ההשתלמות מיועדת לעוסקות/ים בחינוך ובטיפול: הוראה בבית-הספר היסודי, הוראה בגנים, יעוץ חינוכי, ריכוז חברתי וניהול פינות חי.

פרטים טכניים

1. ההשתלמות מופקת בידי מרכז פסג"ה רמת-גן ומכון אדם וחיה.
2. ההשתלמות מוכרת לאופק ולגמול השתלמות.
3. 7 מפגשים: חמישה מקוונים ושני ימי למידה פרונטליים, בסך כולל 30 שעות לימוד אקדמיות.
4. דרישות: השתתפות פעילה, נוכחות מלאה ומטלת סיכום.
5. בתום ההשתלמות אפשר להשתתף ללא תשלום בקבוצת הדרכה וליווי לשם יישום הלמידה.
6. רכזת: גל חכים-אשר, פסיכולוגית חינוכית, ראש התוכנית לטיפול רגשי בנוכחות בעלי-חיים במכללה האקדמית אורנים, מנהלת-שותפה במכון אדם וחיה. מייל hakingal@gmail.com.

עבודת סיכום

1. כתיבת הצעה מפורטת לפעילות/שיעור/סדנה לשם יישום הגישה ההדדית.
2. כתיבת דיון על ההשלכות החינוכיות של ההצעה – תוך התייחסות לאופן שבו ניתן לתווך בקונפליקטים ולדון בהם.
3. כתיבת רפלקציה על התהליך האישי והמקצועי שהתרחש במהלך ההשתלמות.

שעות אקדמיות	תוכנית המפגשים				מספר המפגש
	תאריך ושעות	סוג המפגש	מרצה	נושאי לימוד	
4	14.03.2023 19:15-16:00	מקוון - סינכרוני	גל חכים-אשר	<p><u>סדנת פתיחה</u></p> <ul style="list-style-type: none"> היכרות חווייתית. סקירה היסטורית ומחקרית של תחום החינוך והטיפול בעזרת בעלי-חיים. הבחנה בין פעילות חווייתית / חינוך / שיקום / טיפול רגשי הנעזר בבעלי-חיים. 	1
4	21.03.2023 19:15-16:00	מקוון- סינכרוני	גל חכים-אשר	<p><u>למידה חברתית-רגשית (SEL) – נבחן את השאלות הבאות:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> כיצד מתפתחות חמלה ואמפתיה? מה הם ההבדלים בין הנאה רגעית מליטוף חיה ובין התפתחות היכולת לראיית האחר? מדוע פעמים רבות המפגש בין ילדים לבעלי-חיים בשבי אינו תורם לפיתוח אמפתיה ואף מוביל לאדישות ולזלזול באחר? וכיצד עשויה גישה הדדית לשנות את המצב? 	2
4	28.03.2023 19:15-16:00	מקוון- סינכרוני	גל חכים-אשר דני פודים – רכזת תחום חינוך, חוות החופש .	<p><u>כלים לפיתוח חמלה, כבוד ואמפתיה לאחר, בעזרת סיורים וירטואליים ותכנים דיגיטליים</u></p> <ul style="list-style-type: none"> היכרות עם סביבת הלמידה חיות איתנו. סיור וירטואלי בחוות החופש – הצגת תוכנית חינוכית לפיתוח חמלה ולראיית האחר, בגישה הדדית. התוכנית נבנתה בתמיכת שפ"י ומתבצעת כיום במסגרות חינוכיות. 	3
8	04.04.2023 16:45-10:00	פרונטלי	גל חכים-אשר תום קורדובה – עו"סית, מייסדת טבע הקשר , חווה חינוכית-שיקומית לבעלי-חיים, ילדים ונוער.	<p><u>ביקור בחווה החקלאית טבע הקשר, רמת-גן</u></p> <ul style="list-style-type: none"> היכרות עם מרחב חי שבו התרחש תהליך מעמיק של הטמעת הגישה ההדדית. חשיפה לתכנית החינוכית הנלמדת בחווה ועבודה סדנאית. 	4
4	02.05.2023 19:15-16:00	מקוון – סינכרוני	גל חכים-אשר	<p><u>הצגת פרויקט הסיכום</u></p> <ul style="list-style-type: none"> דיון באפשרויות ליישום גישה הדדית במסגרות החינוך בהן המורות פועלות. עבודה סדנאית לשם גיבוש הרעיון לפרויקט הסיכום. 	5
4	16.05.2023 19:15-16:00	פרונטלי	רויטל טופיול – צלמת מקצועית, מורה לצילום במשרד החינוך באגף המחוננים, בחינוך המיוחד ובמסגרות פרטיות.	<p><u>סדנת צילום חווייתית בסמרטפון, הפארק האקולוגי, הוד השרון</u></p> <ul style="list-style-type: none"> התבוננות בטבע עירוני ויצירת צילומים מפעיימים באור טבעי. 	6
2	23.05.2023 17:30-16:00	מקוון	גל חכים-אשר	<p><u>סיכום רפלקטיבי</u></p> <ul style="list-style-type: none"> התבוננות על התהליך האישי והמקצועי שהתרחש אצל משתתפיות/ות ההשתלמות. 	7